

7. Cumhuriyet dönemi Türk dili politikaları

Özlem BAŞ¹

Fahri TEMİZYÜREK²

APA: Baş, Ö. & Temizyürek, F. (2022). Cumhuriyet dönemi Türk dili politikaları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 88-100. DOI: 10.29000/rumelide.1164037.

Öz

Devletin varlığını devam ettirebilmesi için gerekli unsurların başında dil gelmektedir. Bu nedenle devletlerin izledikleri dil politikası ve planlanması onları uluslararası arenada da etkin kılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dili Türkçedir ve Türk milletinin köklü tarihine dayalı olarak Türkçe her dönemde varlığını korumuş ve sürdürmüştür. Şüphesiz Türkçenin dünya dilleri arasında hak ettiği değeri görmesinin ve varlığının teminatı olarak Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumu 1932 tarihinden bu yana bu konuda çalışmalar yürütmektedir. Devletin dille ilgili politikalarında yumuşak güç olarak kullandığı diplomatik kuruluşların da özellikle dil öğretimi açısından çok önemli payı vardır. Bu bağlamda Maarif Vakfı, Türk Devletleri Teşkilatı, Türksoy, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Türkmeç ve Yunus Emre Enstitüsü bu kuruluşların önde gelenleridir. Devlet bir yandan diplomatik kuruluşlarla Türkçenin ana dil ikinci dil ve yabancı dil olarak öğretimini planlarken hazırlanan stratejik planlar, şura kararları ve on birinci kalkınma planının da bu konuya verdiği önemi maddeler hâlinde ortaya koymuştur. Günümüzde dünyada önemli bir konuşur sayısına ve prestije sahip olan Türkçe, bilim dili olma yolunda engelleri aşmaya çalışmaktadır. Bu konudaki en önemli ön koşul ise toplumun kendi dilini başka dillerden aşağı görmeyeceği ve her daim diline sahip çıkacağı kuşaklar yetiştirmekten geçmektedir. 19. yüzyıldan bu tarafa saltanattan cumhuriyete gittikçe artan bir dozda devlet ve dil arasındaki bağ sıklaşmış ve bilhassa Cumhuriyet döneminde modern bir şekle sokulmuş olan devletin dil ile ilgili hassasiyeti en üst dereceye çıkmıştır. Böylece devlet eliyle gerçekleştirilen modernleşmenin kültürel, siyasi ve bilimsel tarafını güçlendirmek ve toplumsal birlikteliği güçlendirerek geleceğe daha emin adımlarla yürüme kararlılığının en önemli aracı neredeyse dil olmuştur.

Anahtar kelimeler: devlet, politika, Türk dili, ana dil, bilim dili

Turkish language policies in the Republican era

Abstract

For the survival of the state one of the main elements required is language. The language policy and planning followed by states make them effective in the international arena. The language of the State of the Republic of Turkey is Turkish, and based on the deep-rooted history of the Turkish nation, Turkish has maintained its existence in every period. The Turkish Language Institution, founded by Atatürk, undoubtedly has been working to establish the well-deserved value of Turkish language among the world languages and to maintain its existence since 1932. Diplomatic

¹ 1. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, ozlembas@hacettepe.edu.tr (Ankara, Türkiye), ORCID ID : 0000-0002-0716-103X. [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 22.06.2022-kabul tarihi: 20.08.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1164037]

² 2. Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, fahri@gazi.edu.tr (Ankara, Türkiye), ORCID ID : 0000-0002-0497-1045.

institutions, Organization of Turkic States, Türsoy, Turkmp, Presidency for Turks Abroad and Related Communities, Yunus Emre Institute, Maarif Foundation are the leading ones among these institutions. While the state was planning the teaching of Turkish both as a native tongue and as a foreign language with diplomatic institutions, the strategic plans prepared, council decisions and the eleventh development plan also clearly demonstrated the importance given to this issue. Today, Turkish, is trying to overcome the obstacles on the way to becoming the language of science. The most important prerequisite in this regard is to raise generations in which the society will not consider their language inferior to other languages and will always protect their language. Since the 19th century, from the sultanate to the republic, the bond between the state and the language has been tightened with an increasing dose, and the sensitivity of the state, which has been put into a modern form in the Republican era, has reached the highest level. Thus, language has become almost the most important tool of the determination to take firm steps towards the future by strengthening the cultural, political and scientific aspects of the modernization carried out by the state and by strengthening social cohesion.

Keywords: State, policy, Turkish Language, Mother Tongue, Language of Science

Giriş

1-Türk dili

Devlet esas itibariyle vatan ve ülke gibi adlar altındaki bir coğrafyada birlikte yaşayan insanların egemenlik ve hukuk temelinde oluşturduğu bir organizasyondur. Devlet milletin teşekkül ettirdiği bir yapılandır. Millet de belirli kültürel ve tarihi özelliklere sahip olan insanların meydana getirdiği bir yapıdır ve bu yapıyı oluşturan bireyleri bir arada tutan ve sürekliliği sağlayan ise dildir. Avrupa'da bilhassa Aydınlanma Çağı'nı takip eden dönemde devletin, çağının ruhuna uygun ve bireyi daha fazla dikkate alan bir dönüşüm içerisine girmesi, ulus-devlet dönüşümleri, devlet-eğitim ve dil arasındaki münasebetin daha koyu bir hale geldiği anlaşılmaktadır. Ulus-devlet oluşumlarından önce de devlet ve dil arasındaki bağın daima var olduğunu ancak çok görünür olmadığını kabul etmek gerekir. Karamanoğlu Mehmet Bey'in bir devlet siyaseti olarak Türkçe üzerinde oluşturmuş olduğu hassasiyet ise aslında var olanın nadir de olsa dışa vurumu olarak görülmelidir.

Devletin sürekliliğini sağlayan da toplumun konuştuğu dil olduğundan dil sadece insanlar arasındaki iletişimi sağlayan bir araç olmayıp öte yandan bir devletin düzeni sağlamada kullandığı araçlardan biridir. Devlet düzeninin sağlanması iletişimle mümkün olan bir toplumsal denetim gerektirir. Bu bağlamda devletin resmi dilinin halk tarafından konuşulan dille ilişkisi çok önemlidir (Elmacı, 2016: 14). Türkçe jeo-coğrafik bakımdan bir Avrasya dili, tipolojik bakımdan ise diğer dünya dillerinden farklı olarak bitişimli bir yapıda dildir. Altay dilleri ailesine mensup genel anlamlı bir Türkçe kelimesi söz konusudur ki tüm Avrasya Türk toplulukları tarafından Ortak Türk Dili'nin adıdır (Mahmut, 1999:690-691). Devlet; gücünü ve bağımsızlığını simgeleyecek kendi fonksiyonlarını işe koşacak bir üst dil belirler (Eker, 2007:129). Bu bağlamda her devletin dille ilgili bir politikası ve planlaması bulunmaktadır. Dil politikası dille ilgili plan, program, kanun, düzenleme, kurallar ve amaçların ilan edilmesini içerirken dil planlaması ise dille ilgili planların uygulamaya konmasıdır (Gökdayı, 2017:52). Bu planlama stajerleri makro ve mikro boyutta ele alınır. Makro planda cumhuriyetin temel değerleri korunurken mikro planda halkın dili kullanımı hedef alınmıştır. Böylece devlet kamudan özel alanlara Türk dilinin etkili kullanılmasını sağlamaktadır (Eker, 2007:132).

Türk tarihi sürecinde Göktürk döneminde Türkçe ifadesinin geçmediği fakat Türk bodunu ifadesinin kullanıldığı Uygurlarda ise ‘Tohri’ dilinden Türk diline çevrilmiş kayıtlar bulunduğu bilinmektedir (Ercilasun, 1999: 387). X. yüzyıl Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle kültürel yaşamlarında önemli bir dönem başlatır ki bu dönemde İslam dünyasına daha fazla yaklaşmanın kaçınılmaz bir gereği olarak Türkçe Arapça ve Farsça’nın etkisinde kalmıştır. Karahanlı, Selçuklu ve Memlük devletleri ilk Müslüman Türk devletleridir (Ateş, 2011: 30). Karahanlı devri eserlerinde de Türkçeye ilgili kayıtlar bulunmakla beraber Kaşgarlı Mahmut’un Arapça yazdığı eseri *Kitabü Divanı Lugat’t-Türk* tür ve yazmanın beşinci sayfasında Türkçe “et-Türkiye” şeklinde geçmektedir yani Türkçe demektir (Ercilasun, 1999: 389). Türk dili tarihsel süreçte Anadolu siyasi tarihi ile ilişkili olarak Selçuklu Türkçesi dönemi daha sonra Eski Anadolu Türkçesi veya Eski Türkiye Türkçesi sonra Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi dönemlerine ayrılmaktadır (Korkmaz, 2007:507). Eski Anadolu Türkçesi XI. yüzyıl sonrası Orta Asya dışındaki coğrafyalarda kurulup gelişen devletlerin yazı dillerinden biridir. XII. yüzyılda Mevlâna, Sultan Velet, Hoca Dehhanî, Şeyyat Hamza, Ahmet Fakih divan şiirinin ilk örneklerini verirken halk şiiri de Yunus Emre’yi yetiştirmiştir (Ateş, 2011:32). XIII. yüzyıldan başlayarak Azerbaycan, Anadolu ve Balkanlarda Batı Türkçesiyle meydana getirilen eserlerde Türkçe adıyla ilgili pek çok kaynak vardır. IX. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar da Batı Türkçesiyle yazılmış eserlerde Türkçe daima ‘Türki’ (Türkçe) ve Türk dili olarak geçmektedir (Ercilasun, 1999: 393). XX. yüzyılın başlarına dek Osmanlıca edebiyat dili olarak yaşamıştır ve Osmanlıca, aydınların dili olurken, halkın ve halk arasından çıkan şair ve ozanların dili Türkçe olarak kalmıştır. Tanzimat ve Servet-i Fünun dönemlerinde de edebiyat dilinde deyiş bakımından fark görülse de dil gene Osmanlıcadır (Ateş, 2011:33-34).

Türkçenin tarihsel gelişimi sürecinde Türk Devleti’nin ilk anayasası olan 1876 Anayasası’nın birkaç maddesi bu konuda önemli kararları içermektedir.

18. Madde: “*Tebaayı Osmaniyenin, hizmet-i devletde istihdam olunmak için devletin lisan-ı resmisi olan Türkçeyi bilmeleri şarttır.*”maddesi Türkçenin devletin resmî dili olduğunu açıkça belirtir. Aynı anayasanın 57. Maddesi müzakerelerin “lisan-ı Turki üzere cereyan edeceğini, 68. Maddesi ise “Türkçe bilmeyenlerin meb’us olmayacağını ifade eder. (Ercilasun, 1999:401).

Her toplumda insanları birbirine kenetleyen ve ortak amaçlar çerçevesinde birleşmelerini sağlayan dil bu yönüyle toplumsal bir kurumdur ve dil ile kültür ilişkisinde bu durum somut olarak görülür. Toplumun kültürü diline yansır böylece dil ile varlığını sürdürür (Özkırımlı, 2007:23). Ashında Osmanlıca, Osmanlı Devleti döneminde önem kazanmış olsa bile kültürel birikim açısından Osmanlı Devlet geleneğinin Türkçeye ve Türk kültürüne ciddi katkıları olmuştur. Devletlerin tarihsel süreç boyunca birbirine bıraktığı miras ayrı düşünülmemeli ve kendi koşulları içinde ele alınmalıdır. Her devlet her örgüt varlık sebebini anlamlandırır ve kendisini destekleyen fikirler doğrultusunda hareket eder (Şendeniz, 2014: 308). “Dil” ve “eğitim” ise ulus devlet anlayışının tam olarak özünü oluşturmaktadır ki kültür açısından devletlerin devamını garanti ederler (Eren, 2018: 230).

Osmanlı Devleti, IX. yüzyılda çok unsurlu-çok dilli devlet yapısını sürdürmekte tıkanmış ve ulus devlet olma yolunda sıkıntılar yaşamıştır. Osmanlı kimliği ve vatandaşlığı üzerinden sağlanmaya çalışılmış olan toplumu bütünleştirme yolunda Türkçe, devletin ortak kamusal iletişim dili olarak belirlenmiştir (Demirci, 2008). Bu tarihsel süreçte gazete yayıncılığının başlaması, modern eğitim kurumlarının yaygınlaşması ve yönetiminin merkezileşmesi gibi gelişmelerle birlikte Türkçede sadeleşmeyi gündeme getirmiştir. Elbette bu gelişmeler halkın konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkı azaltmış ve İstanbul lehçesi ulusal dilin temel formunu almıştır (Özyurt, 2004:155). 1876 Anayasası’nda resmî dil olarak kabul edilen Türkçenin devletin devamlılığı esastır ilkesine bağlı olarak Cumhuriyet döneminde devletin

müdahale ettiği öncelikli bir konu olmuştur. Cumhuriyet'in ilk on beş yılında dil meselesi iki ana kola ayrılırsa bu iki kol; Harf Devrimi ve Dil Reformudur (Özcan Gönülal, 2012:59). Dil politikaları ve politikalara yön veren çalışmalar Atatürk döneminde "Dil Kurultayları" aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kurultaylar TDK'nin önderliğinde gerçekleştirilerek dil konusunda kararların alındığı bilimsel toplantılar olmuştur (Elmacı, 2016:225).

Rönesans döneminde ortaya çıkan dil akademileri özellikle dil araştırmaları ve insanların kelime hazinesinin gelişimi üzerine odaklanmıştır; Batıda'ki dil akademilerine benzer olarak da Türk Dil Kurumunun (1932) faaliyete geçmesiyle resmî olarak Türk Dil Reformu başlamıştır (Özcan Gönülal, 2012:254). Atatürk 12 Temmuz 1932 tarihinden itibaren Türk Dil Kurumunun kurucusu ve koruyucu başkanı olarak Türk Dil Kurumu ile yakından ilgilenmiştir (Tan, 2011: 15). 1930'lu yılların ilk yarısında Atatürk'ün üzerinde durduğu Güneş Dil Teorisi dilde sadeleşme hareketinin yol açtığı sorunların önüne geçmekte işlevsel rol oynamıştır (Şendeniz, 2014:307). Güneş Dil Teorisi'ne göre Türk dilinin Türkçe kelimelerinin kendine göre bir oluş tarzı ve sistemi vardır. Bu teşekkül sistemine uyan kelimeler Türkçedir. Eğer Güneş Dil Teorisi'nin formüllerine göre bir kelimenin Türkçe olduğu anlaşılırsa dilimiz ve kültürümüz için ihtiyaç duyulduğu takdirde hangi dilde olursa olsun kelime alınmalıdır (Korkmaz vd., 1997:555-556).

Devlette devamlılık çok büyük önem taşır ve dil, bu devamlılığı sağlamada en temel unsurdur. Bu nedenle 1924 Anayasa'sının da 1876 Anayasa'nın devamı olduğu aşağıdaki dille ilgili maddelerinden anlaşılmaktadır.

1924 Anayasası

Madde 1.- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2.- (Özgün hali) Türkiye Devletinin dini, Dini İslâmdır; resmî dili Türkçedir; makarrı Ankara şehridir.

Madde 2.- (İlk Değişiklik: 10/4/1928 - 1222 S. Kanun/md. 1)

Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir; makarrı Ankara şehridir.

Madde 2.- (Son Değişiklik: 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 1)

Türkiye Devleti, Cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçıdır. Resmî dili Türkçedir. Makarrı Ankara şehridir (<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/>).

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası (Yalvaç, 2015) Madde 3: "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir." ifadesi yer alır. Madde 42'de ise eğitim öğretim hakkından bahsedilirken "Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz." ifadesi yer alır ve ek fıkrada "Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez." ifadesi yer alır.

Artık ulus devletin anlayışı politikasında "dilde sadeleştirme" merkeze alınmıştır. Ancak bu sadeleştirme yönetime gelen siyasi iradelerin politik bakış açılarına göre farklılıklar göstermiştir. Bu nedenle burada önemle üzerinde durulması gereken husus hükümetlerin ideolojik tavırlarına bağlı kalmadan genel bir devlet politikası olarak dil konusunun üzerinde çalışılması gerektiğidir (Yaşar, 2016: iv). Türkiye Türkçesi 1983'ten sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde resmî dil olarak kabul edilmiş, 1995 yılından sonra da Gagavuz Türkçesi Moldova sınırları içerisinde yer alan Gagavuz Yeri'nde resmî dil hâline gelmiştir (Özkan, 2019:125).

Küresel ekonomi, savaşlar, göçmenler ve mültecilerle birlikte birçok ülkede görülmeye başlanan dilsel çeşitlilik ile baş etmeyi, dil haklarını ön plana çıkaran ve ulusal dilin yanında yabancı bir dilin (İngilizce vb.) yerini belirleyen kararlar da dil planlaması bağlamında ele alınmaya başlanmıştır (Gökdayı, 2017:54). Bütün bu durumlar dil hakları kavramını gündeme getirmiştir.

“Anadili”nin tüm kamusal ve özel alanlarda serbestçe kullanımı olarak tanımlanan dil hakları, birey ve grupların kendi kimlikleriyle bir devletin sınırları içinde var olmalarını savunmaktadır (Orhan, 2017:333). Türkiye Cumhuriyeti Devleti dille ilgili gelişmelere karşı gösterdiği derin hassasiyet ve millet bilincini tüm bireylerine kazandırma yolunda “Türk milleti” bilinci kapsamında birleştirici politikasına bağlı olarak dil planlamasında resmî dil dışında bazı düzenlemeler yapmıştır.

Avrupa Birliği uyum yasalarıyla yapılan bir takım değişikliklerde resmî dil olarak kabul edilen Türkçe dışında "azınlık dil ve lehçelerinde" eğitim ve yayın yapılmasına ilişkin yasa ve yönetmeliksel düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Timisi, 2003:131). Anayasanın 26. ve 28. maddelerinde yer alan dil yasaları kaldırılmış, sonra devlet televizyonu TRT'nin bir kolu olan TRT 6 (TRT Şeş) tüm gün Kürtçe yayın yapmak üzere kurulmuştur (Salihpaşaoğlu, 2007:1033). Avrupa Birliği'nde yer alma arzusu, Türkiye'nin Avrupa çok dilliliğinin zorluklarını aynı zamanda da fırsatları ve eksikliklerini de dikkate almasını ve Türk dilinin Avrupa çok kültürlülüğünün bütünlüğüne uygunluğunu iletmesini gerektirmektedir (Akça Ataç, 2012:581).

Türkiye 2000'li yıllarda Avrupa Birliği'ni ile uyumlu hale gelmeye çabalamıştır. Bu çabalar resmi tek dilliliğin gevşetilmesine sebep olmuş ve 2002 'de iktidar olan Adalet ve Kalkınma partisi ayrılıkçı silahlı hareketin halk tabanı üzerindeki etkisini kırmak amacıyla Kürt lehçelerinin kamusal alanda kullanımına yönelik pek çok yasal düzenleme gerçekleştirmiştir. Bu politika gayri resmi çok dillilik olarak ele alınabilir (Sadoğlu, 2017:65).

2-Stratejik belgelerde devletin hedefleri

Ana dil eğitimi ve öğretimi her ülkenin eğitim politikasında önemli bir yere sahiptir. Kişisel gelişim, ulusal kimliğin oluşması, yurttaşlık bilincinin yerleştirilmesi açısından da önemli olan bu konu her zaman güncelliğini korumaktadır (Sinan, 2006: 75). Ana dilin gerektiği gibi korunması ve devletin vatandaşlarının doğru ve etkili kullanımına yönelik olarak bazı stratejik kararlar alınması gerekmektedir. Aşağıda Türk Dil Kurumu 2019-2023 Stratejik Planı, On Birinci Kalkınma Planı ve 20. Milli Eğitim Şurasında alınan kararların dille ilgili olanlarına yer verilmiştir.

Türk Dil Kurumu 2019-2023 Stratejik Planında 4 amaç, 18 hedef ve 52 performans göstergesi bulunmaktadır. Stratejik planda dört temel amaç Türkçeyi bilim, kültür, edebiyat ve öğretim dili olarak geliştirmek, her alanda etkili kullanılmasını sağlamak, Türk dilinin zenginliklerini gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak ve kurumun Türk dili alanındaki ilmi yetkinliğini ortaya koymak çerçevesinde yapılandırılmıştır (TDK Stratejik Plan 2019- 2023: 42). Bu bağlamda devlet varlığının ana unsurlarından biri olan Türkçe'nin korunması, aktarılması ve etkili kullanılmasına yönelik gerçekleştirilebilir hedefleri TDK aracılığıyla belirlemiş ve izlemeye almıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan On Birinci Kalkınma planında (On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023: 136, 162, 169) verilen altı amaç Türk dilinin devletin stratejik hedefleri doğrultusunda gerek eğitim gerek yasal düzenlemeler gerek toplumsal uygulamalar açısından kullanımını güçlendirmeye yönelik hedefleri ortaya koymaktadır. Bu belgede devletin dil üzerindeki çalışmasının eğitim, basın ve yayın, yabancılara Türkçe öğretimi ve yurt dışında

Türkçe öğretimi bağlamında hedefler içermektedir. Uluslararası arenada Türk dilinin temsili ve kullanımı için belirlenen hedeflerin dilin devleti temsil boyutu üzerinde şekillendiği anlaşılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen 20. Millî Eğitim Şûrası raporunda da eğitim alanında Türkçenin kullanımına ilişkin yapılan bilimsel çalışmalara yer verilmiştir. Bunların biri Dört Beceride Türkçe Dil Yeterliklerinin Belirlenmesi ve Ölçülmesi Projesidir. (Millî Eğitim Şûrası 2022: 52) Ayrıca Şura kararlarınının 60. Maddesinde, eğitim-öğretim kapsamında Türkçe dil derslerinin okul öncesi kademededen itibaren izlemesi ele alınmıştır. (Millî Eğitim Şûrası 2022:117).

3-Diplomasi kurumları

Türk dünyasında devlet dili politikası sosyal-politik, dilbilimsel-filolojik bakış açılarını birleştiren önemli bir araştırma konusudur (Nerimanoğlu ve Köçerli, 2015: 71). Tarihte Türkleri ortak bir dil, amaç ve fikir etrafında birleştirmeyi hedef edinmiş önemli aydınlar yaşamıştır. İsmail Gaspıralı belki de bunların en kararlı ve en uygun yöntemleri, kavramları üretenidir (Girgin, 2021:874). Türkiye'nin demokrasi ve köklü devlet geleneği, yer aldığı coğrafyadan kaynaklanan avantajları ve tarihi ile eğitilmiş ve genç nüfusu, dinamik ekonomisi diplomaside başarılı olmasında anahtar role sahiptir (Çoban, 2016:6). Bir yumuşak güç olarak ele alınan kavram kamu diplomasisi dünya kamuoyunu etkilemek büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle Türkiye politikasını yumuşak güç uygulayıcısı kurumlar açma yönünde işletmiştir (İşçimen, 2021:78).

Türkçe öğrenmeye olan talebi karşılamak amacıyla Yunus Emre Enstitüsü, Millî Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Maarif Vakfı, Türkiye Diyanet Vakfı ve üniversitelerin bünyesindeki Türkçe Öğrenim, Araştırma ve Uygulama Merkezi gibi kurumlara sorumluluk yüklenmektedir (Nurlu vd., 2021:487). Özellikle Millî Eğitim Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı yurt dışında Türkçeyi öğreten ve Türk kültürünü her yönüyle tanıtan kurumlardır. Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Türk'ün olduğu her yerde bu çalışmalara önemli destekler sunmaktadır. TİKA da yurt dışında son on yıla kadar Türkçe öğretimini üstlenmiş, alan uzmanlarına yetişkinler ve çocuklar için Türkçe öğretim kitapları yazdırmış ve bu materyallerle dil öğretiminin gerçekleştirilmesini sağlamış, Türkoloji projesini oluşturup uygulamış ve Yunus Emre Enstitüsünün faaliyete geçmesiyle bu çalışmalarını enstitüye devretmiştir. TİKA hâlen birçok ülkede Türkoloji bölümlerine teknik destekler sağlamaktadır.

Türk Devletleri Teşkilatı

Sovyetler Birliği'nin 1990'ların başında dağılması ve ardından bağımsızlıklarını kazanan Türk Dünyası jeopolitiğinin aktörleri bölgesel ve uluslararası konjonktür nedeniyle işbirliğine gitmek amacıyla Türk Keneşini kurmuşlardır (Erol ve Çelik, 2017:15). Kurucu üyeleri, Kazakistan, Azerbaycan, Türkiye ve Kırgızistan olan Türk Keneşi'ne Macaristan 2018'de gözlemci statüsü ile girmiş; 2019'da Özbekistan, Konsey'e tam üye sıfatıyla katılmıştır (Tosun, 2020: 21). Konsey veya diğer adıyla Türk Keneşi, Türk Devletleri arasındaki işbirliğini artırıp uluslararası arenada bu devletlerin hep beraber hareket etme isteğini içerir. Konsey, ortak nokta olarak dil unsurunu esas almıştır ki kültür ile eğitim konusunda çalışmalar planlamaktadır (Karaçaloğlu, 2021). Türk Keneşinin temel belgeleri olan 3 Ekim 2009 tarihli Nahçıvan Anlaşması ve 16 Eylül 2010 tarihli İstanbul Bildirisi'ne göre; keneşe üye ülkeler, Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın amaçları ve ilkelerinin yanı sıra uluslararası hukukun diğer evrensel olarak tanınan ilkeleri benimsemiştir (Tosun, 2020:21). Bölgesel bir örgüt olarak kurumsallaşan Türk Konseyi, Nahçıvan Antlaşması'nda amacın belirtildiği 1. Madde çerçevesinde ilgili ülkeler ve Türkiye arasında

birçok alanda iş birliğini geliştirerek yeni projeler üretmeyi hedeflemektedir (Yılmaz, 2019:13). Türk Keneşinin kurulması, Türk Keneşi, modern Türk tarihinde devletlerin kendi rızası ile bir araya geldiği örgütlü ve kurumsal düzleme sahip tek oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır (Bircan, 2021:11). Türk Devletleri Teşkilatı, Kasım 2021’de Türk Konseyinin İstanbul’daki 8. Zirvesi’nde kurulmuştur. Türk Dili Konuşan Ülkeler İş birliği Konseyinin (Türk Konseyi) ismi, Türk Devletleri Teşkilatı olarak bu zirvede değiştirilmiştir. Bu bağlamda 1992 yılından bu yana düzenlenen "Türkçe Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri"nin doruk noktasına ulaşıldığını söylemek mümkün olmuştur (Tulun, 2022:2; Çora, 2021:557). Bugün Türk devletlerinin birer birer Latin harflerini kullanmaya başlaması Türkçenin geleceği ve ortak çalışmalar yürütmek açısından son derece önem taşımaktadır.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı [TÜRKSOY]

Gaspıralı’nın “dilde, fikirde, işte birlik” yaklaşımını uygulayan Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı [TÜRKSOY], Türk halklarının ortak kültürü ve tarihini canlandırma ve uğraşmakla sınırlı kalmayarak küresel düzeyde dünyaya Türk kültürünü tanıtmaya rolünü üstlenmiştir (Ekşi, 2017:15). Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye Kültür Bakanlarının 12 Temmuz 1993 tarihinde imzaladıkları uluslararası anlaşma ile kurulmuştur; en önemli amaçlarından biri Türk dünyası coğrafyasında ortak bir dil ve alfabe kullanımı için uygun ortam ve koşulları sağlamaktır (Aliyi ve Aydoğan, 2021: 2439-2440). Türk halklarının ortak geçmişini; edebiyat, dil, kültür ve sanatını bir bütün halinde ele alan TÜRKSOY, ilan ettiği anma yılları, etkinlikler ve farklı lehçe ve dillerde okuyucularla buluşturduğu eserlerle, Türk dünyasının kültürel mirasını gelecek nesillere aktarmaktadır (<https://www.turksoy.org>, 2022).

Türk Dili Konuşan Ülkeler ve Topluluklar Medya Platformu [TURKMEP]

Türk Dili Konuşan Ülkeler ve Topluluklar Medya Platformu [TURKMEP], Ocak 2010 tarihinde iletişimsel mekanizma olması amacıyla kurulmuştur. Turknep adıyla Facebook web sitesi açılarak Türk dili konuşan ülkelerin medya tabanlı yapılanması gerçekleştirilmiştir (Ekşi, 2017:12). Bir yıl önce ortaklığın isim açısından evrildiği durum Nahçıvan Anlaşması’nda şu şekilde açıklanmıştır: Madde 1. Taraflar uluslararası bir kuruluş şekline sahip “Türk Dili Konuşan Ülkeler İş birliği Konseyi (Bundan böyle TDKÜİK olarak anılacaktır) isimli iş birliği mekanizması kurmuşlardır (Nahçıvan Anlaşması, 2009). Bu çalışmalar ise devlet/devletlerin dil ile güçlü münasebetlerini açık bir şekilde göstermektedir.

Yunus Emre Enstitüsü

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin dil ile güçlü bağımlı gösteren en önemli gelişmelerden birisi de Yunus Emre Enstitüsü’nün kurulmasıdır. 2009 yılında Yunus Emre Enstitüsü [YEE] Türkiye’nin sanatını, tarihini, kültürünü ve dilini dünyaya tanıtmak amacıyla kurulmuştur. Avrupa, Balkanlar ve Afrika kıtasında yoğunlaşan merkezler Türkiye dışında 58 tanedir (İşçimen, 2021:78). Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye’nin kültürel diplomasisinden sorumlu, dünyaya Türkçe öğretmeyi misyon edinmiş bir kurumdur. Türkçenin bir dünya dili hâline gelmesini ideal bir hedef olarak belirleyen kurum, bu amacını gerçekleştirmek üzere dünyanın dört bir tarafına kültür enstitüleri açmaktadır (Ekşi, 2017:16). YEE, dili diğer ülke halklarına aktarmak amacıyla bazı proje ve programlar yoluyla Türkçe öğretimi faaliyetleri yürütmektedir. Bu faaliyetleri sadece yurt dışındaki Yunus Emre Türk Kültür Merkezi aracılığıyla ve uzaktan Türkçe Eğitim Portalı, Türkoloji projesi ve Türkçe Yaz Okulu uygulamaları ile de desteklemektedir (Er, 2018:122). Bu bağlamda Yunus Emre Enstitüsü, özellikle Türkçenin öğretilmesi

ve ülkemize ait edebî, tarihî, kültürel, sanatsal değerlerin dünya genelinde daha bilinir hâle gelmesi açısından son derece önemli bir kuruluştur (Güzel, 2016:357).

Çağımız artık yumuşak güç çağıdır. Küreselleşen dünyada kültürel diplomasinin çok büyük önem kazandığı yadsınamaz bir gerçektir. Yunus Emre Enstitüsü de Türkiye'nin hem ekonomi hem de dünya siyasetinde öne çıktığı bir dönemde kurularak devletimiz adına Türk dili, kültürü ve medeniyetini dil öğretimi yoluyla dünyanın bütün coğrafyalarında tanıtma görevini yüklenmiştir.

Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı [YTB]

Bir devletin kültürünü anlayabilmek için o ülkenin dilini öğrenmek önemlidir. Kamu diplomasisini etkili bir şekilde kullanan ülkeler, hedef ülkedeki kitlelerine, dil öğrenme merkezleri ve öğrenci değişim programları vasıtasıyla dil öğretme şansı sağlamaktadırlar (Topsakal, 2021:47). Türkiye'nin Türk dünyasına yönelik genel politikasının da önemli bir unsuru olan YTB, 'nerede bir Türk varsa o Türk'e sonuna kadar sahip çıkmak' sloganıyla hareket etmeyi vizyon edinmiştir (Ekşi, 2017:17). Başkanlığın çalışma alanlarının ilki yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarıdır. Başkanlık, yurt dışına göç etmiş Türk vatandaşlarına yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve yurt içinde veya dışında yapılan çalışmaların koordinasyonu görevlerini yürütmektedir (Yıldırım ve Yıldırım, 2017:209). Göçlerin dinî, ekonomik ve siyasi sebepleri ve yalnızca mekân-coğrafya yoğunlaşması değil belirli dönem yoğunlaşması da söz konusudur (Yıldırım, 2016: 274).

Başkanlığın ikinci çalışma alanı ise akraba ve soydaş topluluklardır. Bir diğer çalışma alanını ise Türkiye'ye eğitim görmek amacıyla gelen uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır. Başkanlığın son çalışma alanı, diğer üç alanı destekleyici ve bütünleştirici nitelikteki sivil toplum kuruluşlarıdır (Yıldırım ve Yıldırım, 2017:209). Bağcı Ayrancı ve Temizyürek (2017) ikinci dil olarak Türkçe öğretiminin yaygınlaşmasının ve tanıtımının iyi yapılmasının bilim dili olarak Türkçeye katkısını vurgular. Ayrıca Budak'ın (2020) YTB'nin dijital diplomasisi üzerine yaptığı bir araştırmada Türk dili, kültürü ve İslam geleneklerinin yaşatılması için Twitter aracılığıyla sunulan içeriklerde diaspora ile güçlü bir bağ kurmaya çalıştığı ortaya konulmuştur.

Maarif Vakfı

Türkiye Maarif Vakfı Türk dış politikasında uygulanan stratejiler içerisinde bulunan yumuşak güç uygulamaları arasında önemli bir unsurdur. Vakfın, uluslararası eğitim alanında Türkiye ile dünya arasında bir köprü olduğu söylenebilir (Uza: 2020:6). 6721 sayılı yasa ile kurulan Türkiye Maarif Vakfı, kamu yararı esasıyla çalışan ve kâr amacı taşımayan bir vakıf olarak tanımlanmaktadır (Karahana ve Abbas, 2022:2). Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı ile yurt dışında da Türkçe öğretimindeki program eksikliği giderilmiş ve Millî Eğitim Bakanlığı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nın hazırlanması ile de yurt içindeki örgün eğitim kurumlarındaki program eksikliğini gidermek amaçlanmıştır (Nurlu vd., 2021:487)

Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi [TÖMER]

Ankara Üniversitesinde kurulan TÖMER dil öğretim merkezi yabancılara Türkçe öğretimini modern anlamda yapan ilk önemli kurumdur. Daha sonra kurulan Gazi TÖMER, Ege TÖMER ve Bolu İzzet Baysal TÖMER gibi kuruluşlarla yaygınlaşmaya başlamıştır (Barın, 2004:21). Günümüzde üniversitelerin yarısından fazlasında farklı adlarla (Dilmer, Sürekli Eğitim Merkezi Türkçe Birimi vb.) Türkçe öğretim merkezleri mevcuttur. Gerek YTB aracılığıyla devletimizin burs verdiği uluslararası

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

öğrencilerin sayısının hızla artması ve gerekse üniversitelerimizi tercih ederek kendi imkânlarıyla Türkiye’de okuyan yabancı öğrencilerin yoğunluğu TÖMER’lerin sayısının hızla artmasına sebep olmuştur.

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı [TİKA]

Bakanlar Kurulu’nun kararıyla, yürürlüğe giren 480 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Dışişleri Bakanlığına bağlı bir uluslararası teknik yardım teşkilatı olan TİKA, Türk Cumhuriyetleri’nin yeniden yapılanma, uyum ve kalkınma ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla kurulmuştur (Çoban, 2016:7). Başlangıçta Orta Asya’da bağımsızlıklarını yeni ilan eden devletlere yönelik teknik yardım desteği sağlamak amaçlı kurulan TİKA, kuruluş aşaması sonrası dönemde proje ve faaliyetlerini genişleterek dış politikaların uluslararası alanda yansıtılması görevini üstlenmiştir (Kardaş ve Erdağ, 2021:171). Kuruluş amacı, öncelikle Türk dilinin konuşulduğu ülkelerle ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetler yürütmek, gelişim yolunda olan ülkelerin kalkınmasına yardım etmektir (Denizhan, 2010:21). Dünya coğrafyasının çok geniş bir bölümünde ülkelere teknik yardım desteği sağlayan TİKA’nın faaliyetleri Türkiye Cumhuriyeti’nin ve Türk Dili’nin tanıtımına ve gelişimine çok büyük katkı sağlamaktadır (Erdağ, 2008:39).

4-Türkçe ve bilim dili

Dünyanın konuşulan 6. büyük dili olan Türkçe okunduğu gibi yazılan, yazıldığı gibi okunan, dilbilgisi kolay ve mantıklı, ondalık sisteme ve dolayısıyla çağdaş bilgi işlem sistemlerine en çok uyum sağlayan dildir (Gökçora, 2004:100). Atatürk’ün dile yaklaşımı; dili, millî kurumların en başta geleni sayarak millî duygu, düşünce ve yönelişin, millî benlik ve şuurun millî dile bağlı olduğu ve uzun vadeli düşünülürse millî bağımsızlığın ancak Türk dili var oldukça mümkün olacağını vurguluyordu (Sinanoğlu, 2007:1).

Türkçe’nin yapısal özelliklerine bakıldığında ekler aracılığıyla sözcük türetmeye elverişli olduğu anlaşılmaktadır. Türkçe bu özelliğiyle Latinceye benzer ki bu durum onu bilim dili olmaya çok elverişli kılar (Ülker,2003:1). Ancak Gündoğan (1997:8) Türkçenin bilim dili olması yolunda üç temel güçlük yaşadığını ifade etmektedir. Bunların birincisi tarihte Arapçanın bilim dili olarak tercih edilmesi, bu yüzden Arapça ve Farsçanın Türkçenin gelişmesini engellemesi; ikincisi yabancı dilde eğitime aşırı istek ve düşkünlük; üçüncüsü ise Türkçeleştirme adına yapılan çalışmaların dili kısırlaştırmasıdır. Günümüzde Türk bilim insanları bilim üzerine çalışmalarını daha çok İngilizce olarak yapmayı tercih etmektedirler. Genellikle eğitim öğretim faaliyetlerini İngilizce olarak sürdüren üniversiteler, halk arasında itibar gören üniversiteler olarak görülmektedir. Bunlar Türkçenin bilim dili olması önündeki engellerden bazılarıdır (Çelik, 2019:25). Toplumda Türkçeyi doğru ve etkili kullanma bilincinin yokluğu veya zayıflığı, gerek bazı Türklerin gerek yabancı kuruluşların Türkçeyi, dolayısıyla Türkleri aşağı görmelerine neden olmaktadır (Ören, 2013:23).

Çelik’e (2019: 30) göre Türkçe yapısı itibariyle her anlamda “bilim dili” olabilir, günümüzde Türkçenin bilim dili olmayı başaramaması Türkçenin yapısından ya da kurallarından kaynaklanmamaktadır. Eğer Türkçe bilim dili olarak görülmesi isteniyorsa, öncelikle okullarımızdaki eğitim dilinin Türkçe olması gereklidir. Ayrıca yabancı dil ya da dilleri öğretmekte bir sakınca olmadığı gibi bu bir gerekliliktir. Fakat esas olan eğitimin Türkçe olması ve öğretilen konularda geçen kavramlara Türkçe karşılıkların bulunup kullanılmasıdır. Türkçeyi bilim dili olarak geliştirmek için terim dilinin zenginleştirilmesi zorunludur (Sayılı, 1994: 900).

Sonuç

Geniş bir coğrafyada yer almış, zengin bir tarihe sahip olan Türkçe etkisinde kaldığı her dönemde kurulmuş olan Türk devletlerinin varlığını sürdürmesinde temel unsur olmuştur. Devletin yönetim şeklinin ve diğer dinamiklerinin özellikle İslamiyet'e geçişle beraber dili de etkilediği görülmektedir. Türk devletlerinin yer aldığı coğrafyada komşuluk ilişkileri ve inanışları gibi hususların dilin zenginleşmesinde ve farklı katmanlar kazanmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda devletin yönetim anlayışı ile bağlantılı olarak Türk dilinin kullanımı şekillenmiştir.

Devletin resmî dille ilgili politikası anayasa tarafından da güvence altına alınmış olup son dönemlerde özellikle Avrupa'da popüler olan çok dillilik ve çok kültürlülük akımı beraberinde dil hakları kavramını ortaya çıkarmıştır. Herkesin kendi ana dilini kullanmasını öne süren bu kavram yine devletin toplumsal yapısı ele alınarak her ülke için kendi konjonktüründe yorumlanması gereken bir kavramdır. Göçlerin arttığı 2000'li yıllarda mülteci toplumların dil ihtiyaçları da Türkiye Cumhuriyeti Devleti gibi başka ülkelerin de dille ilgili politikalar geliştirme ve eğitime yansıtma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Öte yandan azınlık dilleri ve lehçelerine yönelik birçok fırsat uygulamaya koymuştur. Tüm bu uygulamalar Anayasanın 42. maddesindeki "Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz." ifadesi dikkate alınarak yorumlanmalıdır ki kişisel haklar devlet birliğinin ve bütünlüğünün önüne geçecek özgürlükler olarak ele alınamaz.

Elbette devletin ana dilin korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak bazı hedefler ortaya koyması gerekmektedir. Türk Dil Kurumu 2019-2023 Stratejik belgesinde Türkçenin yüksek riskli durumlarını ortaya koyarak yapılacak çalışmalarla ilgili yol haritası belirlemiştir. On Birinci Kalkınma Planı'nda gerek eğitim ve kültür gerekse medya ve diğer kuruluşları hedef alarak Türkçenin geliştirilmesine yönelik amaçlar belirlenmiştir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı da 20. Millî Eğitim Şurası'nda Türkçe eğitimin okul öncesi dönemden itibaren üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu vurgulamıştır.

Devletin kamu diplomasisi alanında yumuşak güç unsuru olarak kullandığı bazı kuruluşlar Türkçenin yaygınlaştırılması ve öğretiminde çok önemli roller üstlenmişlerdir. Bu kuruluşlar arasında Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı, TÖMER'ler ve YTB yer alırken 2021 yılında Türk Devletleri Teşkilatı olarak adını değiştiren Türk Keneşi de dünya devletlerinin politikalarını belirleyici bir etkiye sahip olmuştur. Ayrıca TİKA, TÜRKSOY, TÜRKMEP ve Uluslararası Kültür ve Dil Araştırmaları Akademisi [UKDA] gibi kuruluşların da Türk dilinin zenginleşmesine, korunmasına ve yaygınlaştırılmasına katkıları büyüktür.

Günümüzde dünyada önemli bir konuşur sayısına ve prestije sahip olan Türkçe, bilim dili olma yolunda engelleri aşmaya çalışmaktadır. Bu konudaki en önemli ön koşul ise toplumun kendi dilini başka dillerden aşağı görmeyeceği ve her daim diline sahip çıkacağı kuşaklar yetiştirmekten geçmektedir. 19. yüzyıldan bu tarafa saltanattan cumhuriyete gittikçe artan bir dozda devlet ve dil arasındaki bağ sıkılaştırmış ve bilhassa Cumhuriyet döneminde modern bir şekle sokulmuş olan devletin dil ile ilgili hassasiyeti en üst dereceye çıkmıştır. Böylece devlet eliyle gerçekleştirilen modernleşmenin kültürel, siyasi ve bilimsel tarafını güçlendirmek ve toplumsal birlikteliği güçlendirerek geleceğe daha emin adımlarla yürüme kararlılığının en önemli aracı neredeyse dil olmuştur. Bu sebeple devlet ve dil arasındaki çok güçlü bir bağ vardır denilebilir. Devlet, varlığını devam ettirmek için dille ilgili politikalar üretmeye, bu kapsamda uygulamalar yapmaya, köklü tarihî, kültürel ve bilimsel mirasını bu yollarla aktarmaya mecburdur.

Kaynakça

- Aliyi, F. ve Aydoğın, E. (2021). "Yönetişim İlkelerine TÜRKSOY Genel Sekreterliğinin Uyumu: Nitel Bir Değerlendirme." *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, (56), 4, 2436-2451.
- Akça Ataç, C. (2012). "Empire of Languages: EU's Multilingualism Policy and the Turkish Language" *Turkish Studies*, (13) 4, 581-598.
- Ateş, K. (2011). *Türk dili*. (10. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Barın, E. (2004). "Yabancılarla Türkçe Öğretiminde İlkeler." *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, 1, 19-30.
- Bircan, M. (2021). *Türk dili konuşan ülkeler iş birliği konseyi (Türk keneşi) üzerine yapısal ve işlevsel bir değerlendirme*. (Yüksek Lisans Tezi). Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.
- Bağcı Ayrancı, B. ve Temizyürek, F. (2017). "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Bilim Dili Olarak Türkçeye Katkısı." *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 12/17, p. 33-54.
- Budak, E. (2020). "Türk Diasporasına Yönelik Dijital Diplomasi: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Üzerine Bir İnceleme." *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 8 (1), 535-558
- Çelik, B. (2019). Bilim dili ve Türkçe. (s. 25-30) VI. *Beynâlxalq Türk Dünyası Araştırmaları Simpoziumu Kitabı içinde* 13-15 İyun. Bakı.
- Çoban, U. (2016). Türk Dış Politikasında Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansının (TİKA) Konumu. *Academia.edu*. (12.04.2022).
- Çora, A. N. (2021). *Türkçülüğün esasları "makaleler"*. Ankara: Son çağ Akademi.
- Demirci, H.A. (2008). "Osmanlı Modernleşmesinde Dil Politikaları ve Mebusan Meclisi." *Muhafazakâr Düşünce*, (4), 16-17, ss.187-212.
- Denizhan, E. (2010). "Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya Politikası ve TİKA." *Sosyal Beşeri Bilimler Dergisi*, (2), 1, 17-23.
- Elmacı, Z. (2016). *Türkiye Cumhuriyeti'nin dil politikası*. (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.
- Er, A. (2018). *Türk dış politikasında kültürel diplomasi: Yunus Emre Enstitüsü örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.
- Ercilasun, A.B. (1999). Dilimizin adı. (s. 387-407). 3. *Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996 içinde*. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara: Kılıçaslan Matbaacılık.
- Erdağ, R. (2008). *Türk dış politikasında Türk işbirliği ve kalkınma idaresi başkanlığı (TİKA) kuruluşu, faaliyetleri ve kuramsal çerçevesi*. (Yüksek Lisans Tezi.) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Eren, E. (2018). "Ulus Devletlerde Toplumsal, Kültürel ve Siyasi Bir Etmen Olarak Kimlik Algısı: Türkiye Bağlamında Ulusal Kimlik Merkezli Dil ve Eğitim Politikaları." *Turkish Studies Economics, Finance and Politics*, (13) 22, 225-237.
- Erol, M.S. ve Çelik, K.E. (2017). "Türk Dünyasında İş Birliği Denemesi: Türk Keneşi ve Kazakistan." *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, (17), 2, 15-32.
- Eker, S. (2007). "Toplum-Dilbilim, Dil Planlamaları ve Kamu Mensuplarının Dil Kullanımı." *Gazi Türkiyat* (1), 127-135.
- Ekşi, M. (2017). Türkiye'nin Türk dünyasına yönelik kamu diplomasisi: yeni araç ve mekanizmalar. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, (17) 1, 9-19.
- Girgin, K. (2021). "Türk Birliğinin Pedagojik Bileşeni: Türk Dünyası Gaspıralı Programı." *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, (8), 3, s.871-894.

- Gökçora, İsmail Haluk (2004). "Bilim Dili Olarak Türkçe." *Üniversite ve Toplum: Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*. Haziran 2004, ss. 1-6.
- Gökdayı, H. (2017). "Yeni lisan hareketi ve dil planlaması." *Kesit Akademi Dergisi*, (3) 11, s. 48-73.
- Güncel Eğitim Politikaları ve 20. Millî Eğitim Şûrası Tavsiye Kararları (2022). Millî Eğitim Bakanlığı. Ankara.
- Gündoğan, A.O. (1997). "Bilim dili olarak Türkçe." *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (0) 8, 7-12.
- Güzel, S.Ç. (2016). "Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsurlar Olarak Kültürel Diplomasi Ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30 (2), 343-358.
- Karaçalıoğlu, M. (2021). Türk kenesi ve Türk birliği üzerine inceleme. <https://www.tarihistan.org/muge-karacalioglu-turk-kenesi-ve-turk-birligi-uzerine-inceleme/24387/>. (10.04.2021) .
- Karahan, M. & Abbas, Z. (2022). "Türk dış politikasında yumuşak güç kullanımı: Sahra altı Afrika ülkelerinde Maarif Vakfı faaliyetleri", *R&S -ResearchStudies Anatolia Journal*, 5(1). 1-25.
- Kardaş, T. ve Erdağ, R. (2012). "Bir dış politika aracı olarak TİKA." *Akademik İncelemeler Dergisi*. (7), 1, 167-193.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türk dili üzerine araştırmalar III*. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi.
- Kormaz, Z., Ercilasun, A.B., Yetiş, K., Sakaoğlu, S. ve Kerman, Z. (1997). *Atatürk ve Türk Dili 2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mahmut, E. (1999). "Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Konumu ve Bunun Perspektifleri." 3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996 içinde (s. 689-700). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nahçıvan Anlaşması. <https://www.turkkon.org/tr/temel-belgeler> . (10.04. 2022)
- Nemirmanoğlu, K.V. ve Köçerli, F.B. (2015). "Türk Dünyasında Devlet Dili Politikası (Azerbaycan Türkçesi Örneği)." *Aydın Türklük Bilgisi*. (1),1, 71-85.
- Nurlu, M., Konyar, M., Tuna, L. ve Görgüç, Ç. (2021). "Millî Eğitim Bakanlığı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı eleştirisi." *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum / Education and Society in the 21st Century*. (10), 29, 485-521.
- İşçimen, B. (2021), "Kamu Diplomasisi Aracı Olarak "Gastro Diplomasi": Yunus Emre Enstitüsü'nün Gastro Diplomasi Alanındaki Faaliyetleri," *AUSBD*, 4 (7), 75-83
- On Birinci Kalkınma Planı. (2019-2023). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>. (13.04.2022).
- Orhan, S. (2017). "Dil Politikaları ve Dil Hakları Üzerine Teorik Çerçeve." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi – İnÜHFD-* (8), 2 , 331-362.
- Ören, T. (2013). "Bilim Dili Olarak Türkçe ve Türkçe Bilinci." *Anahtar*, (Ağustos), 22-27.
- Özcan Gönülal, Y. (2012). *Cumhuriyet dönemi dil tartışmalarının Türk dili eğitimine yansımaları (toplum dil bilimi bakımından bir inceleme)*. (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Özkan, N. (2019). *Dünden bugüne Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Özkırımlı, A. (2007). *Türk Dili, Dil ve Anlatım*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özyurt, C. (2004). Osmanlı'da Resmi Ulusçuluk ve Dil Politikası. *Selçuk İletişim*. (3), 3, 155-165.
- Sadoğlu, H. (2017). Türkiye'nin Yakın Dönem Dil Politikaları. *PESA International Journal of Social Studies*, (3)1, 57-66.
- Salihpaşaoğlu, Y. (2007). Türkiye'nin Dil Politikaları ve TRT 6. *GÜHFD*, (11), 1-2.

- Sayılı, A. (1994). "Bilim, Kültür ve Öğrenim Dili Olarak Türkçe." *Erdem*, (9) 27, 893-902.
- Sinan, A. T. (2006). "Anadili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler." *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 4 (2), 75-78.
- İnanoğlu, O. (2007). "Atatürk ve Türk Bilim Dili." *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 64(1), 1-5.
- Şendeniz, Ö. (2014). "Erken Cumhuriyet Dönemi Dil Politikaları: Güneş Dil Teorisinin Türk Basımına Yansımaları." *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (10) 20, 307-326.
- Tan, N. (2011). *Atatürk ve Türk Dil Kurumu*. (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Timisi, N. (2003). "Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları". *İletişim Araştırmaları*. (Hüseyin Sadoğlu). Cilt 1. S (2), 131-140.
- Topsakal, N. (2021). *Kamu Diplomasisinin Bir Aracı Olan Kültürel Diplomasi Bağlamında Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri İle İlişkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kastamonu.
- Tosun, E. (2020). "Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyi (Türk Keneşi)." *Tarih İncelemeleri*, Güz, 21-25.
- Tulun, T.E. (2022). "Kazakistan Cumhuriyeti: Türk Devletleri Teşkilatı'nın Öncü Ülkesi." *AVİM*, 3, 1-3 .
- Türk Dil Kurumu Stratejik Planı (2019-2023). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Strateji Geliştirme Müdürlüğü. [https://www.tdk.gov.tr/icerik/diger-icerikler/stratejik-planlar/\(13.04.2022\)](https://www.tdk.gov.tr/icerik/diger-icerikler/stratejik-planlar/(13.04.2022)).
- TÜRKSOY. <https://www.turksoy.org/turksoy/about> (06.05.2022).
- Ülker, S. (2003). "Bilim Dili ve Türkçe." *Güncel Gastroenteroloji*, 1-7.
- Yaşar, H. (2016). *Dil Politikaları Bağlamında Türkiye'de Dil Hareketleri (1980-2015)*. (Doktora tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yalvaç, G. (2015). *T.C. Anayasası, TCK, CMK, CGTİK ile ilgili mevzuat*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yıldırım, S. (2016). "Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikaları Çerçevesinde Göç ve Göç Politikaları (1921-1960)." *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 0(24), 273- 301.
- Yıldırım, K.E. ve Yıldırım, A. (2017). "Türkiye'nin Yumuşak Güç Sembollerinden Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına Genel Bakış." *Karadeniz*, 33, 203-219.
- Uza, K. (2020). *Türk Dış Politikasında Türkiye Maarif Vakfı ve Doğu Afrika'daki Faaliyetleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Nevşehir.
- Yılmaz, B.A. (2019). "Soğuk Savaş Sonrası Türk-Orta Asya İlişkilerinde Türk Keneşinin Rolü: Dönemler ve Değişim Dinamikleri." *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümü Dergisi*, (1), 1, 1-24.
- 1924 Anayasası. (<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/>)(29.04.2022)